

DATUM
2021-10-27
ERT DATUM
2021-07-02

DIARIENR
2021/156-4
ER BETECKNING
Ju2021/02425

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Kommuner mot brott (SOU 2021:49)

Statskontoret konstaterar att utredningen inte har haft i uppdrag att ta ställning till om det kommunala ansvaret för brottsförebyggande arbete ska lagstadgas. Uppdraget har i stället varit att överväga och föreslå *hur* ett lagstadgat ansvar ska utformas. Utredningen har utifrån dessa förutsättningar kommit fram till att kommunernas ansvar för brottsförebyggande arbete bör regleras i en särskild lag, inte genom tillägg i befintlig lagstiftning.

Statskontoret kan inte bedöma om ett lagstadgat ansvar bör regleras i ny eller befintlig lagstiftning. Men om det införs en ny lag för kommunernas brottsförebyggande arbete, så finns det andra förslag i utredningen som vi har synpunkter på.

Statskontoret *tillstyrker* utredningens förslag om att

- Brottsförebyggande rådet (Brå) får i uppdrag att ta fram ett system för att följa upp lagtillämpningen.
- Kommunerna ska erbjudas stöd i arbetet med lagstiftningen.
- Det införs ett specialdestinerat statsbidrag för tillfälliga insatser för det brottsförebyggande arbetet. Det är samtidigt viktigt att statsbidragen på området samordnas så att kommunernas administrativa arbete minskar.

Statskontoret *avstyrker* utredningens förslag om att

- Brå får en instruktionsenlig uppgift att följa upp lagtillämpningen.
- Det ska tillsättas en särskild expertgrupp med uppdrag att göra en särskild kartläggning och analys av situationen när det gäller brottsförebyggande arbete i vissa kommuner.
- Statskontoret ska få i uppdrag att utvärdera effekter av reformen.

I det följande utvecklar vi våra synpunkter samt redovisar vad vi anser är särskilt viktigt att beakta i den fortsatta beredningen.

Uppföljningen bör regleras på annat sätt

Statskontoret *tillstyrker* att regeringen ger Brå i uppdrag att i samråd med länsstyrelserna lämna förslag på hur ett uppföljningssystem av det brottsförebyggande arbetet kan konstrueras. Statskontoret *avstyrker* utredningens förslag om att Brå ska få en uppgift i sin instruktion om att ansvara för uppföljningen av lagens tillämpning.

Statskontoret anser att det är rimligt att Brå följer upp hur lagen tillämpas och att Brå utreder hur deras nuvarande uppföljning påverkas av innehållet i lagen. Det ger en bra utgångspunkt för Brås fortsatta strategiska stöd till kommunerna. Men lagens innehåll hänger tätt ihop med de frågor som Brå fokuserar på i dagens uppföljning. Det är därför viktigt att Brå inte skapar ett parallellt uppföljningssystem till den uppföljning som myndigheten redan idag genomför av kommunernas brottsförebyggande arbete.

Statskontoret bedömer att det inte är motiverat att reglera uppföljningen av just lagens tillämpning i Brås instruktion. Brå har i dagsläget ingen instruktionsenlig uppgift att följa upp och rapportera om kommunernas brottsförebyggande arbete. Det arbetet styrs utifrån ett särskilt regeringsuppdrag som myndigheten har haft sedan 2017.¹ Statskontoret anser därför att regeringen bör överväga att föra över de delar av det särskilda uppdraget som fortfarande är relevanta till instruktionen, i stället för att bara fokusera på lagtillämpningen. Lagen blir rimligtvis en naturlig utgångspunkt för Brås uppföljning av kommunernas brottsförebyggande arbete även om denna uppgift regleras mer allmänt i instruktionen.

Ansvarsfördelningen i stödstrukturen kan behöva tydliggöras

Statskontoret håller med utredningen om att det är viktigt att kommunerna får stöd för att genomföra de uppgifter som följer med den föreslagna lagen. Statskontoret *tillstyrker* därför förslaget om att ge Brå i uppdrag att kartlägga och analysera kommunernas behov av strategiskt stöd med anledning av den nya lagen, samt föreslå hur myndighetens stöd bör anpassas.

Det är också rimligt att länsstyrelsernas stöd blir mer operativt. Men eftersom utredningen bedömer att det operativa stödet ryms inom dagens skrivningar i förordningen, är det inte helt tydligt på vilket sätt stödet ska utvecklas i praktiken.

Det är i sammanhanget också viktigt att Brå och länsstyrelserna diskuterar och klarlägger sina respektive roller i det fortsatta stödet. Statskontoret har tidigare konstaterat att det finns ett behov av att tydliggöra rollfördelningen när det gäller

¹ Ju2017/01526/KRIM.

vem som har ansvar för att ge verksamhetsnära stöd till lokala brottsförebyggande aktörer. I en analys som Statskontoret publicerade 2020 framkom att Brå och länssamordnarna inte hade en enhetlig syn på om det ingick i länssamordnarnas uppdrag att bistå med mer operativt stöd. Förordningen som reglerar länssamordnarnas uppdrag gav utrymme för olika tolkningar.² Förutsättningarna för länssamordnarnas arbete varierade också utifrån resurser och hur kommunstrukturen såg ut i länet.³

Utredningen föreslår inga ändringar i regleringen av länsstyrelsernas uppgifter angående det stöd som ska ges. Det innebär att de otydligheter och osäkerheter som Statskontoret uppmärksammade i sin analys riskerar att kvarstå. Regeringen bör därför överväga om problemen kan lösas i dialog mellan myndigheterna, eller om en tydligare inriktning på operativt stöd från länsstyrelserna trots allt behöver regleras i förordningen (2016:1258) om regional samordning inom det brottsförebyggande området.

Statsbidragen bör samordnas så långt det är möjligt

Statskontoret *tillstyrker* förslaget om att införa ett specialdestinerat statsbidrag till kommunerna för brottsförebyggande åtgärder. Utredningen utvecklar dock inte närmare vilka insatser det skulle kunna handla om. Statskontoret har tidigare pekat på att statsbidragen är administrativt betungande för de sökande och att alla kommuner eller huvudmän inte har samma förutsättningar att bevaka och söka bidragen.⁴ Regeringen bör därför se över hur olika statsbidrag på området kan samordnas för att minska den administrativa bördan för kommunerna. Utredningen föreslår till exempel att det nya bidraget samordnas med Brå:s befintliga statsbidrag till utvärderingar och uppföljningar av lokalt brottsförebyggande arbete, vilket är positivt.

Ingen expertgrupp för analys av särskilda områden

Statskontoret *avstyrker* förslaget om att tillsätta en särskild expertgrupp med uppdrag att göra en särskild kartläggning och analys av situationen vad gäller brottsförebyggande arbete i kommuner med särskilt utsatta områden. Det arbete som expertgruppen förväntas göra borde enligt Statskontoret kunna genomföras inom ramen för myndigheternas befintliga verksamhet. Att flera experter från centrala myndigheter så som Polismyndigheten, Brå och Sveriges Kommuner och Regioner under utredningens gång har ifrågasatt behovet av en sådan lägesbild

² Förordning (SFS 2016:1258) om regional samordning inom det brottsförebyggande området.

³ Statskontoret (2020) *Utvärdering av satsningarna på Brottsförebyggande rådet*. 2020:13.

⁴ Statskontoret (2016). *Statens styrning av kommunerna*. 2016:24 och Statskontoret (2019) *Utveckling av den statliga styrningen av kommuner och landsting – en analys*. 2019:2.

ligger i linje med vår bedömning. Om regeringen bedömer att det finns behov av en sådan kartläggning kan den exempelvis genomföras av Brå i samverkan med andra myndigheter och relevanta aktörer. Eftersom analysen ska göras i nära dialog med kommunerna är det en fördel att det förmodligen redan finns upparbetade kontaktvägar genom Brå:s och länsstyrelsernas stödjande roller.

De ekonomiska konsekvenserna är i flera delar osäkra

Statskontoret har förståelse för att kostnaderna och de ekonomiska vinsterna med utredningens förslag i flera delar är svåra att beräkna. Samtidigt är det en brist att utredningen inte har resonerat tillräckligt kring de ekonomiska konsekvenserna av vissa förslag eller hur vissa finansieringsmodeller ska se ut. Det gäller framför allt långsiktiga kostnader för Brå:s strategiska stöd och finansieringsmodellen för länsstyrelsernas stöd till kommunerna. I viss utsträckning gäller det även kommunernas kostnader för arbete enligt den föreslagna lagen. Det medför att kostnaderna för förslagen i utredningen delvis är oklara. Detta behöver regeringen beakta i den fortsatta beredningen av ärendet.

Regeringen bör överväga att ge Brå i uppdrag att utvärdera effekterna av nya lagen

Statskontoret *avstyrker* att myndigheten ska få i uppdrag att utvärdera effekterna av den nya lagen. Regeringen bör i stället överväga att ge detta uppdrag till Brå.

Utredningen föreslår att Statskontoret ska utvärdera effekterna av lagändringarna, men motiverar inte varför vi är bäst lämpade för denna uppgift. Normalt sett gör Statskontoret utredningar av statliga myndigheter och statligt finansierad verksamhet, även om det har förekommit att vi utreder verksamhet som åtminstone delvis är kommunal.⁵ Effekttvärderingen av lagstiftningen som utredningen föreslår att Statskontoret ska göra berör verksamhet som fullt ut kommer att vara ett kommunalt ansvar, även om arbetet finansieras via det kommunalekonomiska utjämnningssystemet.

Utredningen motiverar inte varför inte Brå bör utvärdera effekterna av lagen. Brå är den sektorsspecifika utvärderingsmyndigheten när det gäller brottsförebyggande arbete. Dessutom kommer myndigheten att ha kunskap om den föreslagna lagens implementering och tillämpning, vilket är en förutsättning för att kunna utvärdera eventuella effekter. Det förefaller därför mer ändamålsenligt att Brå, och inte Statskontoret, får uppdraget att utvärdera effekterna av lagen. Det ska samtidigt tilläggas att om regeringen anser att Brå:s arbete och insatser i reformen ska

⁵ Se till exempel Statskontoret (2019) *Det oberoende konsumentstödet*. 2019:7 och Statskontoret (2019) *Utvärdering av det nya klagomålssystemet inom hälso- och sjukvården*. Slutrapport. 2019:18.

utvärderas, så bör det göras av någon annan än myndigheten själv. I det fall regeringen bedömer att Statskontoret ska få ett utredningsuppdrag på området, behöver det föregås av en dialog mellan Statskontoret och uppdragsgivaren.

Statskontoret vill också passa på att påpeka att det finns vissa metodologiska utmaningar kopplade till möjligheterna att göra en effektutvärdering av reformen. Det gäller till exempel att många kommuner redan i dag har ett pågående arbete som i olika grad motsvarar lagens innehåll. Det kan därför bli svårt att isolera konsekvenser av den nya lagstiftningen. Ett sätt att minska denna osäkerhet är dock att regeringen tillser att kommunernas arbete på lagens områden kartläggs innan implementeringen träder i kraft.

Generaldirektör Annelie Roswall Ljunggren har beslutat i detta ärende. Utredningschef Erik Nyberg och utredare Ulrika Strid, föredragande, var närvarande vid den slutliga handläggningen.

Annelie Roswall Ljunggren

Ulrika Strid